

Monumentnummer: 2202

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 14-12-2021

Kadaster deel/nr: 1198

<i>Woonplaats</i>		<i>Gemeente</i>		<i>Provincie</i>
Winkel		Hollands Kroon		Noord-Holland
<i>Straat</i>	<i>Nr.</i>	<i>Toev.</i>	<i>Postcode</i>	<i>Woonplaats</i>
Bosstraat	30		1731 SB	Winkel
<i>Kadastrale gemeente</i>		<i>Sectie</i>	<i>Grondperceel</i>	
NDP02		B	1198	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Het post- en telegraafkantoor annex directeurswoning is in 1879 in neoclassicistische bouwtrant gebouwd door aannemer Jan Rezelman uit Nieuwe Niedorp naar ontwerp van de architect Arnoldus Teunis van Wijngaarden (1819-1900) en bestaat van oorsprong uit een tweelaags volume met schilddak.

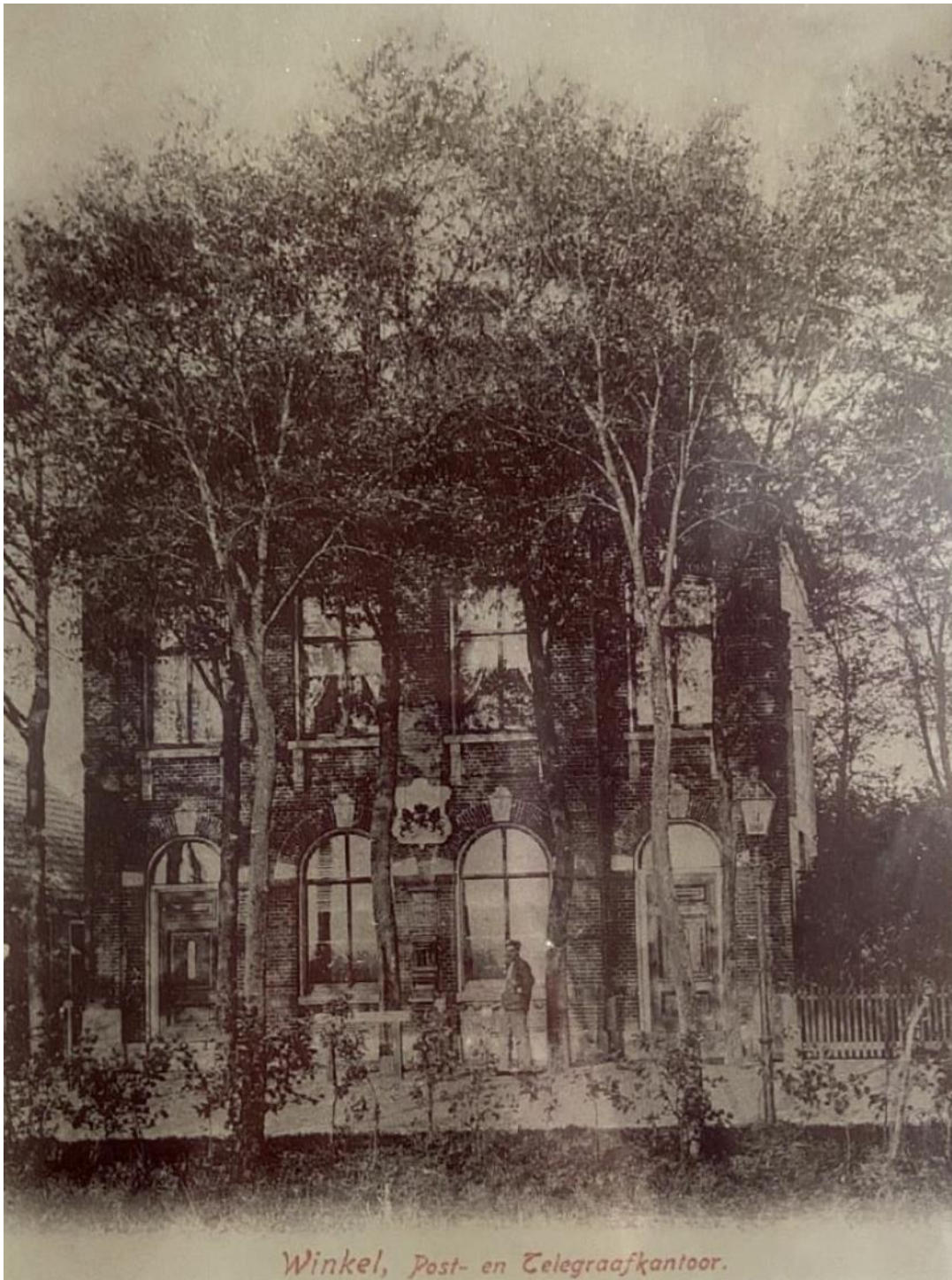

In 1906 is het pand ter weerszijden aangebouwd met een plat afgedekte uitbouw in verband met de introductie van interlokale telefonie. Aan de rechterzijde werd een wachtruimte gerealiseerd en aan de linkerkant een uitbreiding van de directeurswoning. Tevens is het pand in 1906 wit gepleisterd. In 1920 onderging het pand nogmaals een uitbreiding, dit keer aan de achterzijde. In 1954, ten tijde van de woningnood, is er in het pand een extra woning gerealiseerd. Het pand is tot 1971 in gebruik geweest als post- en telegraafkantoor, daarna kwam het in bezit van de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente Niedorp. In 1996 is het pand als woonhuis in gebruik genomen.

A.T. van Wijngaarden was de zoon van een timmerman en werd in 1845 benoemd als stadsarchitect van Medemblik waar hij meer dan vijftig jaar werkte en het stadsbestuur adviseerde over nieuwbouw en restauratie van gebouwen, bruggen en havens. Naast stadsarchitect voor Medemblik was hij ook zelfstandig architect en ontwierp hij vele raadhuisen, kerken, postkantoren en scholen in West-Friesland. Zijn oeuvre wordt gekenmerkt door de toepassing van neostijlen.

Het voormalige post- en telegraafkantoor is gelegen aan de oostzijde van de Bosstraat in Winkel. In Winkel staan nog drie andere panden van A.T. van Wijngaarden, te weten: de toren van de hervormde kerk (Dorpsstraat 177), het wees- en armenhuis (Bosstraat 36) en de voormalige onderwijzerswoning (Bosstraat 1). Vermeldenswaardig is dat in Loenen aan de Vecht aan de Bredestraat 5 een kopie van Bosstraat 30 staat. Het pand is gebouwd in 1882 naar ontwerp van A.T. van Wijngaarden en heeft ook als post- en telegraafkantoor gediend. In tegenstelling tot de Bosstraat 30 is dit pand in Loenen aan de Vecht nooit gepleisterd. Het pand is aangewezen als rijksmonument.

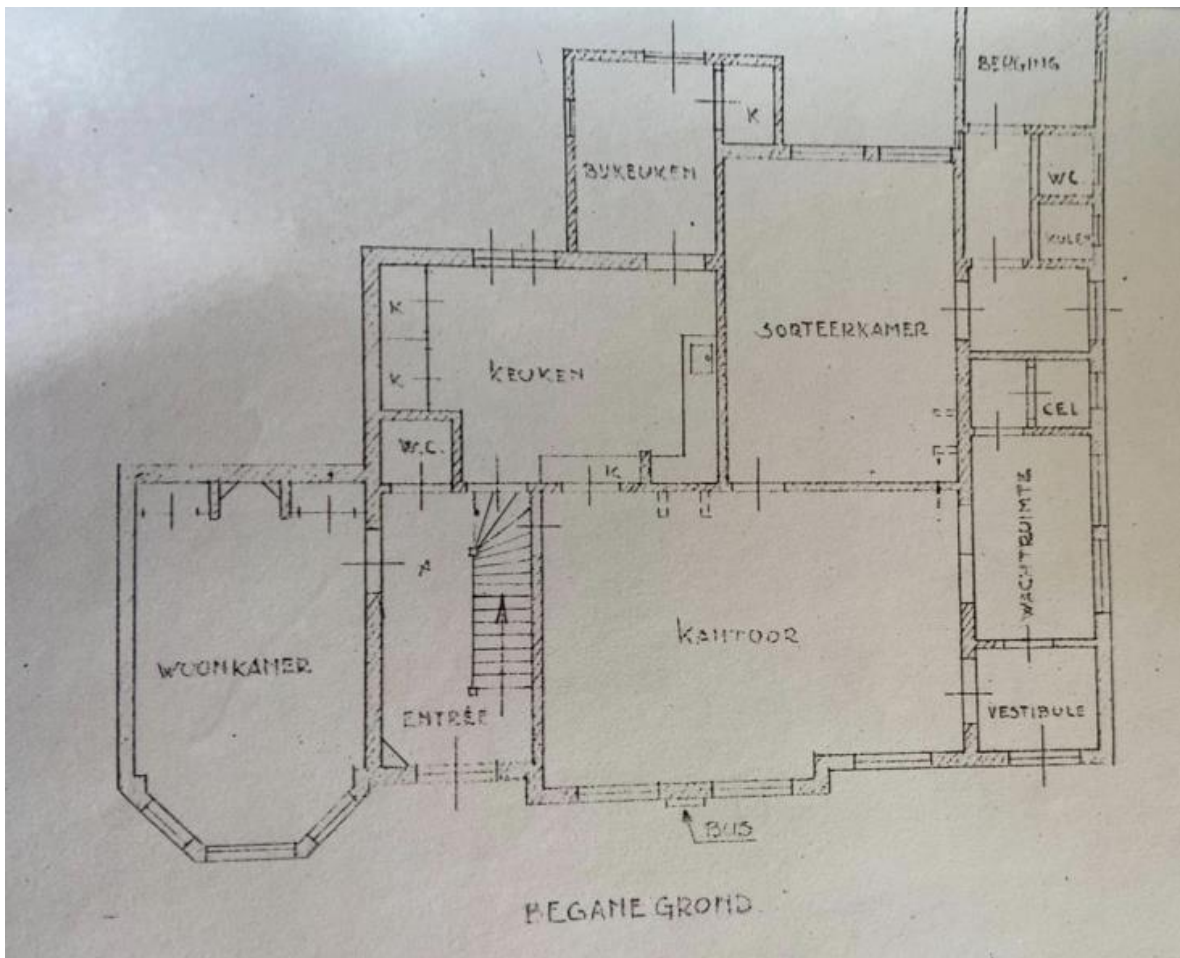
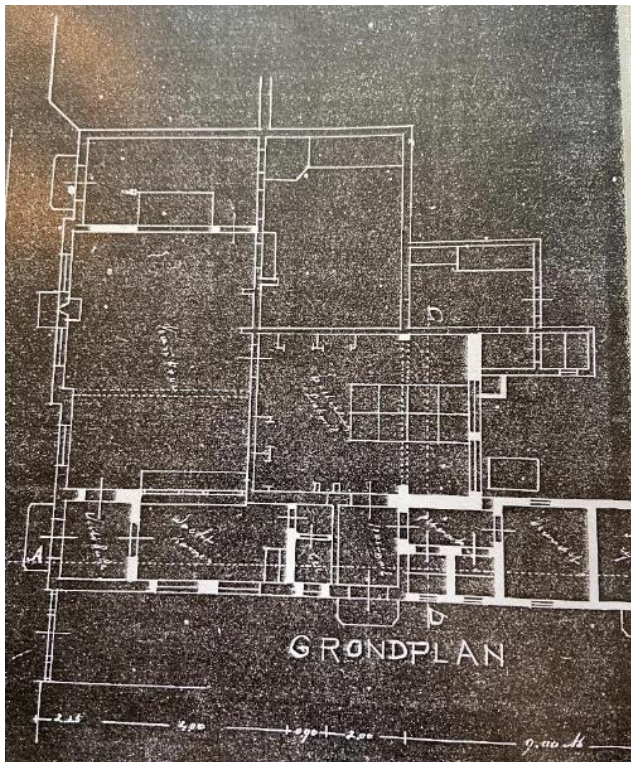
Winkel is gelegen in het westen van West-Friesland en in het zuiden van gemeente Hollands Kroon. West-Friesland is een oud zeekleilandschap dat vanaf de IJzertijd vernatte waardoor veenontwikkeling tot stand kwam. Het gebied werd vanaf de vroege Middeleeuwen in ontginnen genomen. Vanuit bestaande veenrivieren werden in het veen parallelle sloten gegraven voor de ontwatering van het veen. De nederzettingen in het veenweidegebied werden geplaatst op de hoogste plaatsen in het landschap zoals strandwallen en kreekruggen en kregen de vorm van langgerekte linten. Winkel is een lintdorp gelegen op een kreekrug en is oost-west georiënteerd. De oudste en belangrijkste bewoningsas van Winkel wordt gevormd door de Dorpsstraat met haaks daarop de Bosstraat.

Historische foto van Bosstraat 30 in Winkel, toen nog niet voorzien van pleisterwerk. Datum circa 1900.

Historische foto van de Bosstraat 30 in Winkel, de gevels zijn inmiddels voorzien van pleisterwerk in blokmotief. Datum 1930.

Een kopie van de blauwdruk en de gewijzigde plattegrond in 1906.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Bosstraat 30 is gesitueerd tussen de Hartweg in het noorden, de Westfriesedijk in het oosten, de Dorpsstraat in het zuiden en de Bosstraat in het westen. Het pand is prominent gelegen aan de Bosstraat met in de directe omgeving meerdere karakteristieke, wit gepleisterde panden, te weten: de voormalige burgemeesterswoning (Bosstraat 22), de veldwachterswoning (Bosstraat 24-26), de voormalige naai- en breischool (Bosstraat 32), de woning van de gemeentesecretaris (Bosstraat 34), het voormalige wees- en armenhuis (Bosstraat 36) en iets verderop Huize Doornstaete (Bosstraat 56).

De Bosstraat vormt samen met de Dorpsstraat het centrale lint van het dorp en vormt in noordwestelijke richting de verbinding met de lindorpen Lutjewinkel en Barsingerhorn en in zuidwestelijke richting met Nieuwe Niedorp en behoort daarmee tot de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur van het gebied. Het gebied kenmerkt zich door kleinschalige lintbebouwing bestaande uit vrijstaande woonhuizen en winkels van maximaal twee bouwlagen met kap en een enkele stolpboerderij. Bosstraat 30 staat in de historische dorpskern met in de nabijheid historische bebouwing. In meer noordelijke richting is sprake van jongere bebouwing uit het begin van de 20e eeuw, waaronder de tien woningen die in oorlogstijd zijn gebouwd door vluchtelingen uit Den Helder aan de Bosstraat 57 t/m 75.

Vanaf de jaren zestig vindt er verdichting plaats aan de oostzijde van de Dorpsstraat en in de jaren negentig vindt er verdichting plaats aan de zuidzijde van de Bosstraat. In 1960 is aan de overzijde van Bosstraat 30 het voormalige verzorgingshuis 'Winkelmade' gebouwd, dit complex is inmiddels getransformeerd tot appartementen. Het gebied achter Bosstraat 30 is vrij gebleven van bebouwing en geeft uitzicht over het open weidelandschap.

Het voormalige post- en telegraafkantoor staat voorop de kavel. Aan de voorzijde (west) grenst het pand direct aan de stoep, aan de linkerzijde (noord) grenst het pand direct aan het buurpand (Bosstraat 32), aan de achterzijde (oost) bevindt zich de diepe tuin met boomgroepen en paden en aan de rechterzijde (zuid) bevindt zich een smalle steeg.

Bosstraat 30 in zijn omgeving

Bosstraat 30 in zijn omgeving

Beschrijving van het exterieur

Het pand is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit twee bouwlagen met een afgeknot schilddak met de noklijn evenwijdig aan de straat. Het dak is bedekt met een zwarte geglazuurde keramische kruispan met ruitmotief (Mehrhoogpan), het afgeknotte gedeelte is bedekt met een zinken roevendak.

De gevels van het pand zijn boven een donker gepleisterde plint afgewerkt met wit pleisterwerk in blokmotief en worden op de hoeken begrensd door lisenen. De hoeklisenen op de begane grond zijn ingevuld met een spaarveld. Alle vensters zijn uitgevoerd met houten kozijnen. De houten bakgoot is voorzien van een profileerde gootlijst en onder de dakgoot is siermetselwerk aangebracht.

De voorgevel

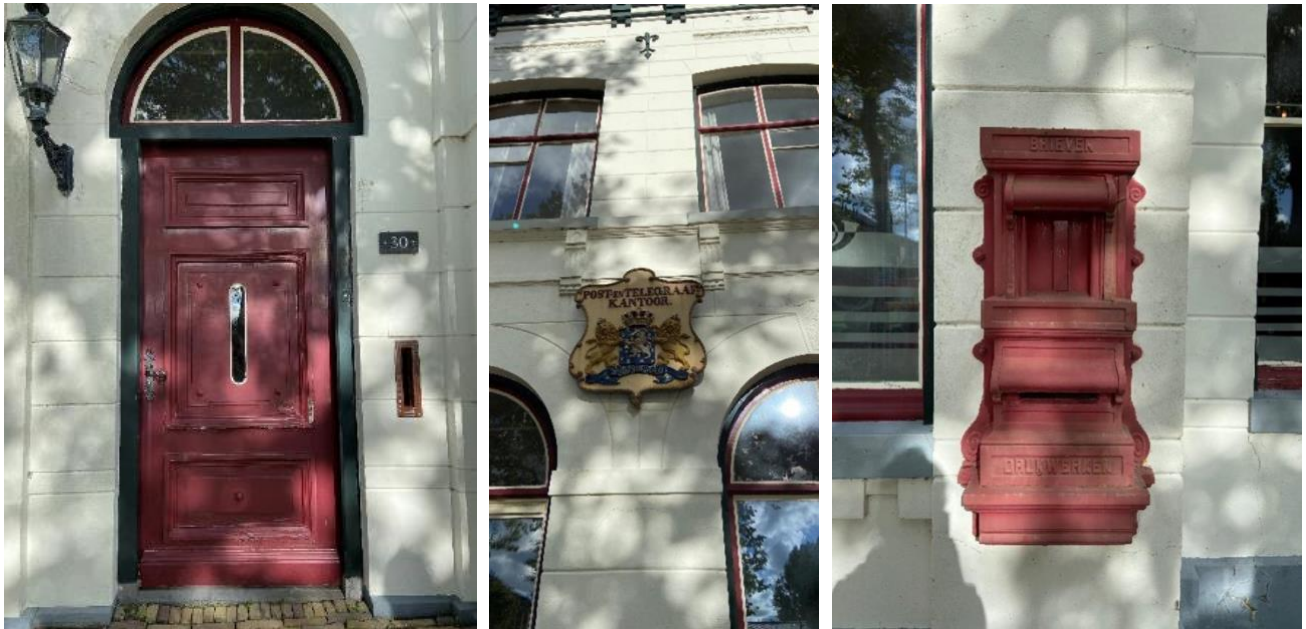
Voorgevel (west)

De voorgevel is symmetrisch ingedeeld en is drie traveeën breed met centraal een iets verhoogd middenrisaliet. De gevel wordt horizontaal geleed door de uitgemetselde waterlijst onder de kozijnen, de dubbele tandlijst begeleidt door horizontale banden halverwege de gevel en de kroonlijst met siermetselwerk vlak onder de goot.

Boven de venster- en deuropeningen zijn ontlastingsbogen (rondbogen) aangebracht voorzien van decoratieve aanzet- en sluitstenen. Onder de vensters op de verdieping bevinden zich voluutvormige consoles.

Op de begane grond bevindt zich links van het middenrisaliet de entree deur bestaande uit een paneel deur die is geplaatst onder een rondboog met tweeruits bovenlicht. Links van de entree deur bevindt zich de meerhoekige aanbouw uit 1906 met daarin drie toogvensters met bovenlicht, het middelste venster is voorzien van een verticale roede. De aanbouw wordt afgesloten door een geprofileerde stuc lijst. Binnen het middenrisaliet en rechts van het middenrisaliet bevinden zich twee keer twee T-vensters met half rond gedeeld bovenlicht, één daarvan bevindt zich in de aanbouw aan de rechterzijde uit 1906. De aanbouw wordt afgesloten met een geprofileerde stuc lijst. Op de verdieping bevinden zich in het middenrisaliet twee T-vensters en aan weerszijden van het middenrisaliet één T-venster. Alle vensters zijn getoogd met een gedeeld bovenlicht. Het middenrisaliet wordt afgesloten door een half ronde dakkapel bekleed met verticaal geplaatste houten delen en een rond, gietijzeren bloemvenster. Het jaartal '1879' is op de dakkapel aangebracht.

Op de rechterhoek van het middenrisaliet is een negentiende-eeuwse rood geschilderde gietijzeren brievenbus geplaatst. Deze hing oorspronkelijk in het midden van het middenrisaliet. Tussen de twee vensters in het middenrisaliet hangt het rijkswapen met daarop de tekst 'Post- en Telegraafkantoor' en 'JE MAINTIENDRAI'.

De detailfoto's van de voordeur, het rijkswapen en de brievenbus.

Linkerzijgevel (noord)

De begane grond van de linkerzijgevel wordt aan het zicht onttrokken door het belendende pand. Op de verdieping zijn geen vensters. In het linker dakvlak bevinden zich twee niet oorspronkelijke houten dakkapellen.

Het gedeelte van de linkerzijgevel dat zichtbaar is vanaf de straat.

Achtergevel

Links van de achtergevel bevindt zich een plat afgedekte afbouw met drie kleine vensters in de langsgevel. Rechts van deze aanbouw bevindt zich een plat afgedekte uitbouw met daarin twee zesruits schuifvensters, op de uitbouw is een dakterras gerealiseerd.

In het midden van de achtergevel bevindt zich een éénlaagse uitbouw onder een lessenaarsdak bedekt met een zwarte geglaazuurde keramische kruispan met ruitmotief (Mehrhoogpan). In deze aanbouw zit een achteringang met een paneeldeur. In de rechtergevel van de uitbouw bevindt zich een half rond, gietijzeren stalraam.

Rechts in de achtergevel bevindt zich een kozijn met tweedelig bovenlicht en waarvan de borstwering is dichtgezet met plaatmateriaal. De verdieping laat zich van links naar rechts geleiden door: een venster met stolpstel en drieruits bovenlicht en een borstwering van plaatmateriaal, een balkondeur met bovenlicht, een zesruits schuifvenster en twee, kleine rechthoekige vensters.

Op het achterdakvlak staan twee houten, rechthoekige, niet oorspronkelijke dakkapellen.

In de linker dakkapel bevindt zich een deur naar het uitkragende balkon (niet origineel).

De achtergevel

Rechterzijgevel (zuid)

De rechterzijgevel bevat op de begane grond van links naar rechts twee zesruits schuifvensters, een enkelvoudig schuifvenster, een paneeldeur met bovenlicht, drie kleine, rechthoekige vensters en een deur met bovenlicht.

De zijgevel van de verdieping is blind, op een klein rechthoekig venster na.

De rechterzijgevel met een detailfoto van de toegangsdeur.

Beschrijving van het interieur

Op verzoek van de eigenaar zijn enkele ruimtes buiten beschouwing gelaten.

Het interieur bezit op hoofdlijnen nog de oorspronkelijke plattegrond, zowel op de begane grond als op de verdieping. Achter de hoofdingang bevindt zich het trappenhuis dat toegang geeft tot de voormalige bovenwoning, links daarvan bevindt zich de voormalige woonkamer en rechts daarvan bevindt zich het voormalige kantoorgedeelte, nu de voorkamer, met lambrisering, originele paneeldeuren met kozijnomlijsting, houten wanden, houten vloer en een houten verdieping vloer met stucplafond en ornamenten.

Rechts van de voorkamer bevindt zich de voormalige wachtkamer. Tussen de voorkamer en de achtergelegen keuken is in de jaren '50 een doorgang gemaakt waarbij de daar aanwezige schouw grotendeels is verwijderd, alleen het bovenste gedeelte van de schouw is nog aanwezig. Rechts van de keuken bevindt zich de voormalige sorteerkamer, nu in gebruik als woonkamer.

Noemenswaardig is dat er nog veel gebruiksvoorwerpen aanwezig zijn uit de tijd dat het pand in gebruik was als post- en telegraafkantoor zoals oude telefoons, typemachines en naambordjes.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

Het voormalige post- en telegraafkantoor annex directeurswoning aan de Bosstraat 30 is van cultuurhistorische waarde als representatief voorbeeld van een sociaaleconomische ontwikkeling in Winkel. Het geeft uitdrukking aan de geschiedenis van het Staatsbedrijf PTT en de stichting van postkantoren met bijbehorende directeurswoningen in dorpen. Daarnaast behoort het pand tot de prominente gebouwen uit het dorp, dit komt tot uitdrukking in de statige architectuur en de ligging nabij andere prominente gebouwen.

2. Stedenbouwkundige waarden

Het voormalige post- en telegraafkantoor annex directeurswoning heeft situationele waarden vanwege zijn markante uitstraling en ligging aan de historische Bosstraat in de nabijheid van andere historische bebouwing en is daarmee van stedenbouwkundig belang voor de Bosstraat. Daarnaast vormt het pand samen met de drie andere panden van A.T. van Wijngaarden een ensemble, deze voorname gebouwen dragen bij aan de rijke uitstraling van de Bosstraat. De Bosstraat verschilt daarmee van karakter aan de Dorpsstraat, waar vooral kleinschalige bebouwing staat. Tot slot heeft het pand situationele waarden als prominent onderdeel van een goed bewaard gebleven lineaire nederzettingsstructuur van het lintdorp.

3. Architectuurhistorische waarden

Het voormalige post- en telegraafkantoor annex directeurswoning is van architectuurhistorisch belang als gaaf bewaard voorbeeld van gebouw van een staatsbedrijf uit de uit de tweede helft van de negentiende eeuw, opgetrokken in neoclassicistische bouwtrant. Tevens heeft het pand waarde als karakteristiek onderdeel van het oeuvre van de architect A.T. van Wijngaarden dat wordt gekenmerkt door neostijlen. De neoclassicistische architectuur is onder meer te herkennen aan de symmetrische indeling van de gevel, de gepleisterde gevel met blokmotief, de venstertypen en de versieringen in het achterliggende metselwerk. De voorname uitstraling van het gebouw hangt samen met de functie en uit enkele elementen kan de oorspronkelijke functie zelfs nog afgelezen worden, denk hierbij aan het rijkswapen aan de voorgevel. Het is een voornaam ontworpen gebouw met aandacht voor detaillering, een manier van bouwen die kenmerkend is voor de negentiende eeuw. In het interieur is de oorspronkelijke indeling van de begane grond op hoofdlijnen behouden gebleven. Waardevolle elementen zijn onder andere de originelen paneeldeuren met kozijnomlijsting, de lambrisering en het restant van de schouw.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is grotendeels gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering. Het aantal aanpassingen aan het exterieur van het gehele complex is beperkt gebleven, waardoor de oorspronkelijke functie van het complex nog herkenbaar is. Het pand is herkenbaar als uitdrukking van het oorspronkelijke gebruik als postkantoor met directeurswoning. De oorspronkelijke functie blijkt uit het rijkswapen met de tekst: 'JE MAINTIENDRAI' en de rode brievenbus. Tevens is het pand herkenbaar als ontwerp van A.T. van Wijngaarden. In het interieur is de oorspronkelijke indeling op hoofdlijnen behouden gebleven.

5. Zeldzaamheid

Het voormalige post- en telegraafkantoor annex directeurswoning van dit formaat en met deze architectonische uitstraling is een zeldzaam geworden object uit de geschiedenis van staatsbedrijven, zeker in een relatief kleine plaats als Winkel. In de gemeente Hollands Kroon staan nog enkele panden die zijn ontworpen voor A.T. van Wijngaarden.

Bronnen

- BügelHajema adviseurs, *Bestemmingsplan Nieuwe Niedorp, Winkel en Lutjewinkel*, 2013
- Provincie Noord-Holland, 'West-Friesland-wet', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018
- Vries, G. de, *De architect A.T. van Wijngaarden 1819-1900*, Amersfoort, 2019
- Wit. A., *Historie van de Niedorpen en Winkel*, Wieringerwaard, 2009

Eerste foto: Vries, G. de, *De architect A.T. van Wijngaarden 1819-1900*, Amersfoort, 2019

Historische foto's: privébezit de heer Schouten

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Opmerkingen

- De eigenaar is voornemens om de brievenbus uit 1879 aan de voorgevel weer zijn originele positie terug te geven. De originele positie is ingetekend op de bouwtekening van 1906 en zichtbaar op de historische foto's.
- De eigenaar is voornemens om de originele deur naar de wachtruimte in de voorgevel op de originele plek te plaatsen. Deze deur is ingetekend op de bouwtekening van 1906 en zichtbaar op de historische foto circa 1930.
- De aanbouw uit 1906 is anders gefundeerd dan het hoofdgebouw. De aanbouw is door middel van ijzeren staven aan het hoofdgebouw bevestigd. De mogelijkheid is er dat hier in de toekomst ingrijpende onderhoudsmaatregelen moeten plaatsvinden.

Colofon

opdrachtgever	gemeente Hollands Kroon
datum onderzoek:	6 oktober 2021
datum beschrijving:	26 oktober 2021
opgesteld door:	MOOI Noord-Holland

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.